Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҤА ОЛОХ

Хаһыат 1931 сыл алтынньы 15 күнүттэн тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААҔЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҔЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 147 (6595). | 1987 сыл, Ахсынньы 5 күнэ. СУБУОТА | Сыаната 3 харчы.

Партия Киин Комитета агропромышленнай холбоһук үлэһиттэрин сиртэн үүнүүнү ылыыны тосту үрдэтэн сир оҥоһуутун бородуукталарын оҥорон таһаарыыны муҥутуурдук элбэтэргэ ыҥырар.

Механизатордарга, хаһаайыстыбаннай ахсааннаах бэдэрэттэһэр коллективтар салайааччыларыгар, специалистарга, ученайдарга, колхозтар председателлэригэр, совхозтар директордарыгар, тыа сиригэр материальнай-техническэй средстволары бэлэмниир промышленность үлэһиттэригэр, агропромышленнай комплекска киирэр бары үлэ коллективтарыгар

ССКП КИИН КОМИТЕТЫН СУРУГА

КҮНДҮ ТАБААРЫСТАР!

Советскай норуот бүттүүнэ Коммунистическэй партия салалтатынан экономиканы, биһиги обществобут олоҕун бүтүннүүтүн уларыта тутууга сүрдээх үлэни ыытар. Партия практическай үлэтин киинигэр киһи, кини интэриэстэрэ уонна көрдөбүллэрэ туруоруллуна. Социальнай проблемалары быһаарыыга туһаайыллыбыт үгүс боппуруостар ортолоругар киниэхэ күннэтэ икки-үс сыл иһигэр советскай дьоннору аһылык-үөлүүнэн хааччыйыыны билиэрдик тупсарар сорук таһаарыллынна.

Агропромышленнай комплекс үлэһиттэрин бэйэлэрин харыстаммат үлэлэрин түмүгэр тыа хаһаайыстыбатын валовой бородууксуйата ааспыт пятилетка сыллааҕы орто таһымыгар тэҥнээтэххэ кэнники икки сылга 10 бырыһыан кэриҥинэн улаатта.

Үчүгэй сыҕарыйыылар тыа хаһаайыстыбатын төрүтүнэн буолар салааҕа —сир оҥоһуутугар бэлиэтэнниллэр. Сир оҥоһуутун научнай өттүнэн төрүттэммит систематын, тыа хаһаайыстыбатын культураларын үүннэрии интенсивнэй технологияларын, үлэ тэрээһинин уонна төлөбүрүн прогрессивнай формаларын баһылааһыҥҥа сыаллаах-соруктаах үлэ үүнээйи бородууксуйатын оҥорон таһаарыыны улаатыннарыыны хааччыйар кыаҕы биэрдэ. Ити кэмҥэ бурдук сыллааҕы валовой оруо хомуура 210 мөл. тоннаттан таҕыста эбэтэр уон бииргис пятилетка таһымыттан үрдээһинэ 17 бырыһыаҥҥа тэҥнэстэ. Саахарнай сүбүөкүлэни, подсолнечниги уонна атын культуралары оҥорон таһаарыы үүннэ. Сүөһү аһылыгын оҥорон таһаарыыга билэр-көстөр хаачыстыбаннай уларыйыылар тахсаллар.

Кэнники кэмҥэ ситиһиллибиттэр сир оҥоһуутугар уларыта тутуу сыҕарыйан эрэрин туоһулууллар. Ону тэҥэ, дьиэлэ турууну объективнайдык сыаналыыр буоллахха, бу саҕалааһын эрэ буоларын көрбөт буолуохха сатаммат. Сорох дьиһуннаах культуралар, ордук бурдук, итиэн сэргэ хортуоппуй, оҕуруот астарын уонна фрукталар валовой хомуурдара дойду наадыйыытын толуйбаттар уонна Ас-тэл программатын сорудахтарыттан билиэ-көстө хаалан иһэллэр.

Билиҥҥи кэмҥэ сир оҥоһуутун бородуукталарын оҥорон таһаарыы үүнүүтүн тэтиминэ түргэтэтэр дьиҥнээх кыахтар үөскээтилэр.

Бу өттүнэн биһиэхэ сыллааҕы былааны толоруу бүтүннүүтүгэр быһаарар суолталаах 1988 сыл тосту оҕуллуулаах буолуохтаах.

Быйылгы Государственнай былааннар дойду сирин оҥорооччуларын иннилэригэр улахан соруктары туруораллар. Дойду үрдүнэн бурдук валовой хомуурун уон бииргис пятилеткаҕа ситиһиллибит сыллааҕы орто таһымын кытары тэҥнээтэххэ 30 бырыһыанынан улаатыннарыы көрүллэр. Арыылаах культуралары үүннэрэн ылыы 34 бырыһыанынан, саахарнай сүбүөкүлэни —21, хлопок утаҕын—4, лен бородууксуйатын—19, сүөһү дэрохха уонна сүмэһиннээх аһылыгын—16 бырыһыаннарынан улаатыннарыллыахтаах. Хортуоппуйга, оҕуруот астарыгар, отонноргo уонна атын культураларга үрдүк көрдөбүллэр ылыллыахтаахтар. Ханнык да усулуобуйалар үөскээбиттэрин кинигэр былааннары эрэ толорор буолбакка, ону ааһан 1986—1987 сылларга бородууксуйаны сити ылбатаҕы муҥутуурдук ситиһиннэрэр курдук гына олору билиэрдик аһара толоруохха наада.

Бу соруктар, моккуора суох, уустук, ол эрээри толоруллар кыахтаах. Дойду экономикатын сайдыытын билиҥҥи кэмигэр сир оҥоруутун бородуукталарын ылыыны улаатыннарыыга бэйэтин туһугар сулбу ыстаныы оҕоһуулларыгар объективнай усулуобуйалар үөскээтиллинниллэр. Кэнники икки сыл опыта ити усулуобуйалары толору туһаммыт, коллективнай бэрэдээти уонна хаһаайыстыбаннай ахсааны сэбилээниигэ ылан интенсификация средстволарын табы туһаммыт колхозтарга уонна совхозтар бурдук уонна атын культуралар үүнүүлэрин тосту үрдээниттэрин көрдөрөр.

Почва бэйэтин тупсарыыга, интенсивнай технологияны баһылааһыҥҥа, кадрдар мастерстволарын үрдэтиигэ дьаныардаах үлэ түмүгэр Белорусcия, Черкасскай, Тернопольскай, Закарпатскай уонна Киевскай уобаластар хаһаайыстыбаларыгар бурдук үүнүүтэ билиэрдик үрдээһинэ ситиһиллиннэ.

Үгүс колхозтар уонна совхозтар принципиальнай саҥа технологическай таһымҥа таҕыстылар, гектартан 70—80 центнер сэлиэһиэнэйи, 80—90 центнер рини, 100-тэн таҕса центнер кукурузаны, 25—30 центнер подсолнечниги, 500-тэн таҕса центнер саахарнай сүбүөкүлэни уонна оҕуруот астарын, 300—400 центнер хортуоппуйу ылар буоллулар.

Ону сэргэ болҕомтону үрдүк үүнүүнү ылар хаһаайыстыбалары кытары сэргэстэһэ тэҥ усулуобуйаҕа билиэ-көстө кыра бородууксуйаны хомуйар аҕыйаҕа суох колхозтар уонна совхозтар баар буолаллар тардар.

Ырытыллыылар көрдөрөллөрүн курдук, үгүс хаһаайыстыбаларга үүнүү намыһаҕа сүрүннээн технологическай дьиссиплиинэни куруубайдык кэһииттэн, сир оҥоһуутун систематын быһаарыытын баһылаһыттан, сиэмэ хаһаайыстыбата хаалан иһэриттэн, уоҕурдуулары, үүнээйини харыстааһын средстволарын, техниканы уонна атын ресурсалары хаһаайыстыбаннайа суох туһаныыттан, хонуу үлэлэрин болдьохторо тутуһуллубаттарыттан төрүттээх.

Киһи факторын, кини айар кыаҕын дьиҥнээхтик арыйар уонна күүһүрдэр, үлэ коллективтарыгар хас биирдии үлэһит сиргэ бэйэтин дьиҥнээх хаһаайын быһыытынан сананар моральнай-психологическай климатын, ону экономическай усулуобуйалары үөскэттэххэ ити итэҕэстэри туоратыахха сөп. Кэнники сыллар практикалара көрдөрбүтүн курдук, ону ситиһэр кыаҕы хаһаайыстыбаннай ахсаан уонна үлэни валовой дохуотунан көрөн төлөөһүн, коллективнай, дьиэ-кэргэнинэн уонна наймынан бэдэрээттэр биэрэллэр. Хас биирдии колхозка уонна совхозка үлэни тэрийии уонна төлөөһүн прогрессивнай формаларын, бастыҥ технологияны олохтооһуҥҥа салайааччылар уонна специалистар ааттыгар эрэ буолбакка, деловойдук сыһыаннаһар буоллахтарына үрдүк түмүктэр бэйэлэрин күүттэрбэттэр уонна бииһиги үүнүүнү ылыыга хаалан иһэр хаһаайыстыбаларбытын бастыҥнар таһымнарыгар тиийэ өрө тардыахпытын сөп. Ити сир оҥоһуутун бородуукталарын ылыыны улаатыннарыы сүҥкэн резервэтинэн буолар.

Бэлиэтэммит кирбиилэри ылар сыалынан хас биирдии колхозка уонна совхозка үлэ түмүктэрин, муннуллубут опыты уонна таһаарыллыбыт алҕастары учуоттаан хас биирдии хонууттан муҥутуур үүнүүнү ылары, үүнээйи бородууксуйатын бары көрүҥнэрин оҥорон таһаарыыны улаатыннарары мэктиэлиир хамсатыылаах тэрийэр, экономическай, технологическай уонна атын дьаһаллар комплекстарын ырытан оҥорор уонна олохко киллэрэр наада.

Оннооҕор сыл үөскүүр усулуобуйаларын эмиэ учуоттуохха. Олор бэйэлэрэ туспалардаахтар уонна кэрэхэттэрдээхтэр. Саасны хорутуу кэмэйин улаатыннара күһүнүгү хорутуу болдьохторун хойутааһына почва ордук аһара сиигирэр уонна чиҥиир усулуобуйатыгар хонуу сыһыарыыта улаатыннарыа тиэрдиэн сөп, саасы хонуу үлэлэрин тыҥааһынын билиэрдик үрдэтэр уонна үүнүү ылыллыытын намтаппат туһугар технологияны уларытан биэрэрини модьуйар.

Бастаны миэстэҕэ бурдугу—дойду аһын-үөлүн фондун төрүтүн—оҥорон таһаарыыны үрдэтэргэ кыһамньы туруоруллуохтаах. Бурдук проблемата билигин социальнай-экономическай эрэ буолбакка, политическай эмиэ суолталаах. Билигин киниэхэ диэри кыраныысса таһыттан аҕыйаҕа суох бурдугу атыылаһарга тиийиллэр. Бурдук проблематын быһаарыы, ону рациональнайдык туһаныы хас биирдии партийнай тэрилтэ, хас колхоз, совхоз, хас биирдии сири оҥорооччу болҕомтотун киниигэр мэлдьи сылдьыахтаах.

Бэл диэтэр үүннэриллиитэ үгэс буолбут оройуоннарыгар сиэ сыаналаммат буолбут кукурузаа улахан кыахтарын ордук толору туһаныахха. Бу сыалынан педстиццэдтэри кыратын ороскуоттаан үүнүүнү биллэрдин үрдэтэри хааччыйар саҥа технологиялары киэҥник олохтуохха, сиэмэни бэлэмнээһинтэн хомуурга уонна харайыыга уурууга тиийэ хас биирдии технологическай операциялары чуолкайдык толоруохха наада.

Агропромышленнай комплекс үлэһиттэрин дьоһуннаах соруктарыннан сүөһү аһылыгын интенсификацията буолар. Сүөһү аһылыгын бэйэ аһылыга миэсталэрин бородууксуйаны биэриилэрин үрдэтиэххэ, сүөһү аһылыгын хаачыстыбатын уонна хаачыстыбатын үрдэтиини тупсарыахха, сүөһү аһылыгын белогун проблематын быһаарыыны түргэтэтиэххэ наада. Оннуоха болҕомтону силиэстээх кукурузаны бурдук технологиятынан үүннэриигэ, бурдук-боб культураларын, рапсы, сояны, элбэх сыллаах оттору, сүөһү аһылыгар туттуллар төрдүгэр астаахтары үүннэриини тупсарыыга туһаайыахха.

Пятилетка үһүс сылыгар үрдүк үүнүүнү ылыы ээмэлээх төрүттэрин үөскэтиигэ саасны ыһыыга бары өттүнэн уонна бириэмэтигэр бэлэмнэниини, ыһыыны ордук табыгастаах агротехническэй болдьохха, үрдүк агротехническэй таһымҥа ыытыы олус улахан суолталаах. Туох ханнык иннинэ, сиэмэни бириэмэтигэр бэлэмниирэ кыһаныахха. Хара буора суох зона, Урал, Сибирь уонна Казахстан үгүс хаһаайыстыбаларыгар сиэмэни толору хааччыйыы чахчылара улаханнык дьиксиннэрэр. Онтон үгүһэ намыһах таһымнаах. Сиэмэни ыраастааһыны уонна куурдууну түргэнник ситэрэр, кииниэри ыһыыллар кондицияларыгар тиэрдэр туһугар бурдугу ыраастыыр-куурдар комплекстар чуолкайдык үлэлээһиннэрэ хааччыллыахтаах.

Саасны ыһыы ситиһиилээхтик ыытыллыыта үгүс өттүнэн техниканы кэмигэр уонна эрэллээхтик бэлэмнээһинтэн тутулуктаах буолуоҕа. Соруктаах хас биирдии хаһаайыстыбаҕа хаалбатаах бириигэдэлэри уонна звенолары тэрийиигэ, мастерскойдар ыһыыларын муҥутуурдук туһаныыга, массыналары чөллөрүгэр туһэрии прогрессивнай ньымаларын уонна технологиятын олохтооһуҥҥа сыһар. Дьыалаҕа ыһыыга уонна почваны таҥастааһыҥҥа туттуллар массыналары олунньу 1 күнүн ааспакка үлэҕэ толору бэлэм оҥорор курдук тэрийиэхтээх. Уратын болҕомтону оромуон хаачыстыбатыгар, кичэллээхтик регулировкалааһыҥҥа уонна технологическай настройкатыгар уурулуохтаах. Хас биирдии массыынаны тыа хаһаайыстыбатын массыыналарыгар уонна хомуурга үлэлиэхтээх дьон кыттыыларынан ылаллар комиссиялар тутуохтаахтар.

Партийнай тэрилтэлэр, агропромышленнай комплекс салайааччылара уонна специалистара 1987 сыллааҕы үүнүү хомуурутуттан сөптөөх үөрүүлэри оҥостуох тустаахтар. Техниканы күһүҥҥүнүк уонна хойутаан бэлэмнээһиниттэн дойду сорох регионнарыгар хомуур күүскэ тардыллыбыт, ол үүнүү билиэрдик сүтүүтүгэр тиэрдибит кэмигэр алҕастары хатылааһыны ардас сатаммат. Хомуурга туттуллар массыналар паркаларын ситэрэн биэрии, токовай уонна ыраастыыр-куурдар хаһаайыстыбаны бөҕөргөтөр, бородууксуйаны харайар уонна астыыр емкостары элбэтии олус наадалар. Хомуур техникатын барытын оромуоннааһын муус устар 1 күнүгэр диэри ситэриллиэх тустаах.

Хас биирдии мелиорированнай гектары туһаныыга тордуттэн уларыта тутуу хааччыллыах тустаах. Ити иһин мелиораторлар, колхозтаахтар, совхозтар рабочайдарын, бары үлэ коллективтарын кырата быраҕыахтанар үүнүүнү ылыы иһин эппиэтинэстэрэ үрдэтиллиэн наада. Сиигирдиилэр уонна куурдуллар сирдэри бэлэмнээһини, мелиоративнай уонна ууну ыстарар техниканы оромуоннааһыны бириэмэтигэр уонна үрдүк хаачыстыбалаахтык ыытыахха. Биир тылынан эттэххэ, ити сирдэр киһэҕэр тиийэн үрдүк кэлдьүүһү биэрэллэрин туһугар барытын оҥоруохха.

(Бүтүүтүн 2-с стр. көр).

ССКП КИИН КОМИТЕТЫН СУРУГА

(Бүтүүтэ. Иннин 1-гы стр. көр).

Сир аһылык кыһыытыгар агрономическай дьаһаллары олоххо киллэрии, почваҕа ньыһыга диэри сөп буолар кээмэйдээх сиэнэ, удобруйдары, гербицидтары киллэрии, уматык-оҕунуох матырыйааллары хааччыйыы, ньыһыгы ыһыылары көрүүгэ-харайыыга уонна урукторы кичэллээхтик хонтуруоллааһыны хааччыйыы уһулуччу наадалаах.

Бары культуралар үүнүүлэрин үрдэтии сүрүн суола — ити сир аһылык интенсивнай технологиятын баһылааһын. Кинилэр нөҥүөтэ 1988 сылга 50 мөл. гектарга тиийэ кэҥиэхтэрэ, ол иһигэр туораахтаах культураларга — 39 мөл. гектарга тиийэ. [illegible] техника, удобруйдар, атын материальнай средстволар, күүс уонна болҕомто чопчу манна түмүллүөх тустаах.

Бу технологияны [illegible] специалистары уонна бастыҥ үлэһиттэри [illegible] технологическай карталары, рабочай былааннары [illegible]. Бу дьыалаҕа [illegible] механизатордар [illegible] кукурузаны [illegible] атын культуралары [illegible].

Хаһаайыннаһын саҥа усулуобуйаларыгар [illegible] хааччыйыыны төрдүттэн уларыта тутуохха наада. Хаһаайыстыбаннай ахсааныан [illegible] хардарыта сыһыаннаһыыларга олоҕуран базовай хаһаайыстыбалары, производственнай уонна научнай-производственнай систиэмэлэри тэрийии [illegible] ситиһиилэрин маассабайдык [illegible] уонна специалистар, наука уонна производство [illegible] күүстэрин [illegible] тустаах.

Туруоруллубут соруктары толорууга бастатан туран кинилэр профессиональнай уонна экономическай билиилэрин, культураларын, саҥаны, бастыҥы [illegible] теоретическай уонна практическай [illegible].

Билиҥҥи усулуобуйаларга хаһаайыстыбаларга специалистар оруолларын уонна эппиэтинэстэрин [illegible]. Кинилэр хаһаайыстыбаннай ахсааннаах [illegible] бүтэһиктээх түмүктэр иһин толору эппиэтинэстээх [illegible] технологическай систиэмэлэри баһылааһын уонна салгыы [illegible].

Кыһалабыната — хас биирдии колхозка уонна совхозка [illegible] толору түмүөхтэ, производство бары средстволарын [illegible] национальнай баайдыбытыгар — үтүө [illegible] экономическай [illegible] хаһаайыстыбаннай ахсааны, [illegible]

[illegible] культуралары хонтуруоллааһын [illegible] систиэмэтин [illegible] коллективтар [illegible] валовой доходтан көрөн [illegible].

Үүнүү иһин уопсай охсуһууга [illegible] социалистическай индустрия [illegible] ССКП КК тыа сирин [illegible] промышленнай предприятиелар [illegible].

ССКП Киин Комитета механизатордар, хаһаайыстыбаннай ахсааныан үлэлиир бэдэрээттээх коллективтар [illegible] колхозтар, совхозтар уонна агропромышленнай комплекс атын предприятиелерин [illegible] партийнай, профсоюзнай уонна комсомольскай тэрилтэлэр, [illegible] тыа хаһаайыстыбатын бары культураларын үүнүүлэрин үрдэтэр туһугар [illegible] XIX Бүтүн Союзтааҕы партийнай конференцияны [illegible] биллэрэр.

СОВЕТСКАЙ СОЮЗ КОММУНИСТИЧЕСКАЙ ПАРТИЯТЫН КИИН КОМИТЕТА.

Советскай тутуу: тэрийэр-маассабай үлэ

МООЙ-АРҔАС ЫЛЫНАН

Быйылгы бэлэбар түмүгүнэн оройуон 15 сельскэй Советтарыгар исполкомнар председателлэринэн 6 киһи саҥа талыллан үлэлии сылдьаллар. Кинилэр, тоһо даҕаны улахан опыттара суоҕун иһин, нэһилиэнньэ үлэни кыайар өттүн балачча түмэн, кураан сайын усулуобуйатыгар общественность күүһүнэн 10 тыһ. 784 тонна эбии аһылык бэлэмнээммитэ элбэҕи этэр.

Атын тыгааһыннаах дьааменыннан Советтарга кыстыкка киирии буолла. Оройуоннааҕы Совет иккис сессиятын быһаарыытын олоххо киллэриигэ сельсоветтар балачча тэрийэр үлэни ыыталлар. Холобур, «Мындаҕаайы» совхоз киин отделениетыгар сүөһү кыстыгын тэрийиигэ Болугур сельсовета (исполком председателэ Г. Г. Попов) кэдьүүстээх көмөнү оҥорор. Бу Совет кыстык боппуруоһун эрдэ сессияҕа, кэлин балаҕан ыйыгар исполкомҥа дьүүллээбитэ. Онно ылбыт быһаарыылара олоххо киириилэрин утумнаахтык хонтуруоллууру бэлиэтээххэ наада. Биһиги сорох сельсоветтарбытыгар итинник хонтуруол ситэтэ суох. Билэрин курдук, Болугур отделениета билиҥҥи үүтү ыаһыныга оройуонга иннини киһбиигэ иһэр. Манна ынахтан күннэ 5—5,2 кг үүтү ылыллар. Кормоцех эбии аһылыгы тиһигин быспакка оҥорор. Олохтоох государственнай тэрилтэлэр күүстэринэн субуотунньуктар былааннаахтык тэриллэллэр, сайын бэлэмнэммиккэ эбии өрүс талаҕа быһыллан кырбатылынна, балык, хомус соҕотуоккаланна. Культура дьиэтэ (директор Протодьяконов Н. Н.) фермаларга тупсаҕай кыһыл муннуктары оҥордо. Сүөсүһүт күнүгэр культурнай хааччыйыыны былааннаахтык тэрийэр. Олох-дьаһах комбинатын филиала, эргиэн предприятиета фермалары эмиэ балачча хааччыйаллар. Кыстыгы тэрийиигэ Хоптоҕо (Н. С. Дмитриев), Чакыр (М. Н. Филиппов), о. д. а. сельсоветтар эмиэ балачча үлэни ыыталлар.

Кыстык кэмигэр сүөһү көрүүтүгэр шефтээх тэрилтэлэртэн барыта 70 киһи тахсыахтаах. Бу үлэҕэ былааны таһынан биирдии киһини эбии таһаарбыт Болтоҕо (А. М. Слепцов). Бахсы (үрүкку председатель Е. Н. Протодьяконова), Чакыр сельсоветтара ордук оперативнайдык дьаһанныдар. Мугудай сельсовета (Н. Д. Пермяков) эмиэ үлэһит илиини сеп тооххтүк таһаарда. Онтон атыттар сорудахтарын аҥардаан-быһаҕастаан толоро иһэллэр.

Оройуон киинин тэрилтэлэриттэн сүөсүһүт үлэтигэр былааннаммыт 30 киһиттэн маһы таһаастыыр комбинат эрэ 2 үлэһитин таһаарда.

Райсовет исполкомун сорудаҕынан сельсоветтар фермаларга 160 тонна ас тобоҕун мунньан туттарыахтаахтар. Хомойуох иһин, дьыл баччатыгар диэри бу үлэҕэ илиигэ тутуут суоҕун тэҥэ. Соҕотох Соловьев сельсовета (С. Д. Петров) 7 центнери туттарбытын туһунан дааннайдаах. Хомуллубут аһы отделениелар кэмигэр хомуйан, тутан испэттэр. Былырыын 400 тонна хостонуохтаах этэ эрээри, күттүөннээх сибидиэнньэ эмиэ түһэ илик. Арай Болугур, Хоптоҕо эрэ сельсоветтара аһылык бу көрүҥүн соҕотуоккалааһыны саҕалаабыттара биллэр. Итилэри таһыҥан сүөһү аһылыгар анаан 100 тонна балыгы соҕотуоккаланыахтаах. Онуоха былаан эмиэ кыайан туолбата. Ол эрээри Хатыны (А. Х. Павлов) уонна Болтоҕо сельсоветтара туһааннаахтарынан 13,5 уонна 10 тоннаны туттаран былааннарын аҥара толортоотулар.

Сельсоветтар бас билэр тэрилтэлэрэ туһааннаах шефтэһэр үлэ коллективтарын кытта сибээстэрин дуогабардаһан олохтуохтаахтар. Ыйга биирдэ ыытыллар Сүөсүһүт күнүгэр культура, эмп эргиэн, олох-дьаһах өҥөтүн үлэһиттэрэ активнайдык кыттыахтаахтар. Хомойуох иһин сорох исполкомнар бу үлэни тэрийиигэ кэтүмэхтик сыһыаннаһаллар, оҥоһуллубут үлэ кэллэйи түмүллэр буолбатах.

Кыстык мантан кэлэр эппиэттээх кэмигэр сельсоветтар исполкомнара бэйэлэрэ таһаарбыт туһааннаах быһаарыыларын толорууга оперативнай, тэрээһиннээх үлэни ыыталлара наада. Маныаха депутаттары, атын активы түмэ тардыахтаахтар. Рабочай депутаттар производствоҕа баһылыыр-көһүлүүр оруолларын бары дьаһалларынан үрдэтиллиэхтээх. Фермаларга, механизатордар ортолоругар депутатскай болохтор уонна постар дьиҥнээхтик үлэлээһиннэрэ ситиһиллиэхтээх. Ол иннинэн киһилэри үөрэтиэххэ, былааннарын оҥостунууларыгар көмөлөһүөххэ, кэмиттэн кэмигэр интэриэһиргиэххэ наада. Кыстыгы быһаарыыга бастаһааннай комиссиялар эмиэ чопчу сорудахтаах буолуохтаахтар. Кинилэр эрдэтээҕи быһаарыылар туолууларыгар бэрэбиэркэлэри, рейдалэри ыытыахтаахтар, эппиэттээх дьон отчуоттарын, информацияларын истиэхтээхтэр. Исполкомнар комиссиялара, народнай хонтуруолга группалар эмиэ кыстык проблемаларын быһаарыыга түмэ тардыллыахтаахтар.

Э. ФЕДОРОВ,
райсовет исполкомун тэрийэр-инструкторскай отделын сэбиэдиссэйэ.

КУСТОВОЙ СЕМИНАРДАР

Оройуонга Хайахсыкка, Хоптоҕоҕо, Хатыыга, Одьулууҥҥа, Мугудайга уонна оройуон киинигэр политическай, экономическай үөрэхтээһин оскуолаларын пропагандистарын, лектордар уонна политинформатордар кустовой семинардара буолуталаатылар.

Семинардарга ССКП КК пропагандистскай бөлөҕүн састаабыгар киирсэр биһиги республикабытыгар кэлэ сылдьар ССРС Наукаларын Академиятын Дальнай Востоктааҕы институтун старшай научнай сотруднига А. Г. Ларин «Билиҥҥи кэмҥэ ССКП тас политиката» тиэмэҕэ лекциялары ааҕта. Ону тэҥэ ССКП обкомун иһинээҕи марксизм-ленинизм кэтэхтэн институтун ректора Е. Ф. Иванова бэсиэдэлэһии оҥордо.

В. ПОСЕЛЬСКАЯ.

КЫРА ДА КЫАЛЛЫБАТ

Быйылгы кыстык урата хас биирдии үлэһиттэн эппиэтинэстээх буолууну эрэйэр. Общественнай сүөһү кыстыгын тэрээһиннээхтик ааһарыгар ССКП Киин Комитета таһаарбыт Ыҥырыытыгар эппиэттээн, үлэһиттэр кыстыкка чопчу эбэһээтэлистибэлэри ылыммыттара, кирбиилэри бэлиэтээммиттэрэ. Ол эмиэ биэрбит тылы булгуччу толорорго эбээһинэстиир.

Ол эрээри Арыылаах отделениетыгар кыаллыах да кыайтарбата үгүс. Манна 250 бороосу кыстаан турар. Итинтэн 35 бороосуну мугудайдар ыҥырыыларын ылыммыт пенсионердар, дьиэ-хаһаайкалара көрөллөр-харайаллар. Онтон 215 бороосу уопсай хотонго турар. Сүөһүлэр убаҕас малтах хаачыстыбалаах кыра аһылыкка астымматтар, ыран-дьүдьэйэн иһэллэр. Өрдүк Бэрэ бириэмэтиттэн хойутаан аҕалыллыбыт, аарыа айаҥҥа тыҥыйбыт бороосулар хоттордулар.

Бу дьыл алтынньы эргэтигэр отделение советын элбэх кэпсэтиилээх мунньаҕар үчүгэй уураах ылыллыбыта. Ол туолууга ирдэммэт. Холобур, оҕо комбинатыттан уонна оскуолаҕа тэриллибит итии аһылыктан ордор элбэх ас тобоҕо хомуллан бороосуга аҥаар тиэрдиллибэт, уга-хаҕыс таһыллар. Фермаҕа эмиэ элбэх киһиэхэ итии аһылык тэриллибитэ. Бал онно үрдүттэн таах тоҥор ас тобоҕун биир да бороосуга кэрээччу солуур булан, хомуйан сүөһүтүгэр сиэтэргэ дьыл баччатыгар диэри кыһаммата.

Хотоҥҥо сырыттахха, эбии аһылыкпыт уу курдук дьааба саҥа үгүстүк иһэллэр. Онтон эбии аһылык састаабын байытыыга, хаачыстыбатын тупсарыыга ким кыһамматах.

Хас биирдии сүөсүһүт туппут сүөһүтүн биири да эмиттэриэккэ тыыннаах ниэтэрин аайын, кинилэр олгон бородуксуйатын ылар туһугар күүһүн харыстаабаата наада.

И. КАЖЕНКИН.

Вертолетнай авиация — автономнай республика суола-иһэ суох оройуоннарын үлэһиттэригэр транспорт солбуллубат көрүҥэ. Вертолеттар геологтарга уонна сейсмологтарга наадалаах оборудованиелары, аһы-үөлү, почтаны тиэрдэллэр.

Снимокка: авиатордар — Өлүөкүмэ оруһкэ сейсмологтарга. Хаҥастан — 2-с пилот А. Чешихин, сейсмологическай станцияны салайааччы Н. Эмельянов, «Ми-8» командира В. Полтавцев.

ССТА фотохрониката.

Биһиэхэ эппиэттииллэр

Хаһыат бу дьыл сэтинньи 5 күнүнээҕи нүөмэригэр НХОК инспектора **С. Смирникова «Программа үлэни күүтэр»** диэн ыстатыйатыгар народнай хонтуруол республикатааҕы комитетын бириигэдэтэ сүөһү иитиитин интенсификацията а һ ы н 1986—1990 сс. программатын олоххо киллэриигэ Эрилик Эристиин аатынан, «Чурапчы», «Мындаҕаайы» уонна Карл Маркс аатынан совхозтар үлэлэрин бэрэбиэркэлээн баран бу боппуруоска үлэ барбыт суолун киһини көрбөтөҕүн туһунан суруйбута. Ыстатыйаҕа Эрилик Эристиин аатынан совхоз директора **М. Н. Корякин** маннык эппиэттээтэ:

«Сүөһү иитиитигэр 9 маннык фермаҕа 162 киһи 1430 ынах ынаҕы бириигэдэнэн бэдэрээккэ киирэн көрүүлэрэ тэрилиннэ. 18 киһи 723 ыччат сүөһүнү, 20 сылгыһыт 2600 сылгыны эмиэ коллективнай бэдэрээккэ киирэн көрөллөр. Биир маннык уонна биир ыччат сүөһү фермаларыгар — барыта 6 үлэһит дьиэ кэргэнинэн бэдэрээттээхтэр. Бороон көрөөччүлэр биирдиилээн бэдэрээттэһииннэрэ олохтонно. Кинилэри барыларын кытта дуогабар түһэрсилиннэ.

Чакыр уонна Хоптоҕо отделениеларынааҕы кормоцехтар үлэһиттэрэ коллективнай дуогабары түһэристилэр. Кормоцех бородууксуйатынан фермалар хааччыллаллар.

Совхозка 410 саҥа төрүүр бургунастар хонтуруолунай дворга туруорулуннулар. Кинилэргэ кормовой балансанан көрүллүбүт аһылык — күҥҥэ 2,8 кг от, 1,5 кг комбикорм, 5 кг эбии аһылык бэриллэр.

Совхоз 10 ыйга туттарбыт үүтүн 26,1 бырыһыана эрэ бастакы суортаҕа ылан атыыланна. Онуоха үс отделениеҕа сүөһү дорубуйатын туруга мөлтөҕө бириичиинэнэн буолбута. Санитарнай-чэбдигирдэр үлэлэр ыытыллыбыттарын кэнниттэн алтынньытааҕы үүт 71,3 бырыһыана үрдүк хаачыстыбалааҕынан туттарылынна. Үүт хаачыстыбатын тупсарыыга үлэ салгыы ыытыллар.

Эрэннэрэрин эрэннэрдилэр да

Килэҥкигэ народнай хонтуруол оройуоннааҕы комитетын кэһо сылдьар аһаҕас мунньаҕа буолла. Онно 1986—1990 сс. республика совхозтарыгар үүтү ылыыны интенсификациялааһын кэлим программата оройуоҥҥа уонна, чуолаан, «Чурапчы» совхозка олоххо киирэн иһиитин туруга дьүүллэһиллиннэ. Бу түмсүү тоҕо «Чурапчы» совхозка уонна ала-чуо Килэҥкигэ ыытыллыына?

Үөһээ ахтыллыбыт программа олоххо киириитигэр ОАПХ советын салайааччылара сотору тааҕыта республикаҕа отчуоттаан тураллар. Онон сибээстээн эрдэ народнай хонтуруол республикатааҕы комитета туһааннаах органнары кытта биһиги совхозтарбытыгар холбоһуктаах бэрэбиэркэни ыыппыта. Бэрэбиэркэ сорох ыытыллыбыт үлэлэри таҥа, үүт ыамын үрдэтиигэ оройуоҥҥа бэдэһит итэҕэстэр бааллларын арыйбыта. Ол иһигэр, холобур, интенсификациялааһын программата совхозтарга олус хойутатан тиэрдиллибитэ, онтон сорох дирекциялар быһаччы толорооччуларга — отделениеларга, биригаээдэлэргэ уонна фермаларга — букатын даҕаны билиһиннэрбэтэхтэрэ, эгэ тугун-ханныгын быһааран сорук туруорар кэлиэ дуо, суох. Оннук сыһыаны «Чурапчы» совхоз салалтата ордук толору көрдөрбүтэ.

Иккиһинэн, кэлим программа кумааҕыга хаалбытын таһынан, үүтү государствоҕа туттарыыга ордук улахан хаалыы бу хаһаайыстыбаҕа таһаарылынна. Племенной үлэҕэ, торуоҕу ылыыга уонна тыыннаахтыы иитиигэ, о. д. а. тутаах көрдөрүүлэргэ эмиэ бэдэһит итэҕэстэр бааллар.

Үсүһүнэн, бэдэрээттэһэн үлэлээһини, үүтү ыаһыныга поточнай-цеховой системаны киллэрии совхозка үксүгэр тылга эрэ сылдьар.

Төрдүһүнэн, кыстыкка киирииигэ сиэрэ суох сатарыйыы ордук бу совхозка, оттон совхоз иһигэр ордук Кытааҥахха таһаарылынна. Суот-учуот быстар мөлтөҕүн, эппиэтинэс суоҕун, ирдэбил намыһаҕын түмүгэр сүүһүнэн сүөһү сүппүтүн туһунан айдаан үһүн кууһуну быһа бүтүн оройуону аймаата. Коньүүнэн өлүү эмиэ олус элбэх.

Комитет мунньаҕын быһаарыыларыгар көстүбүтүнэн, совхозка дьиссипилиинэ мөлтөөһүнүн тэбиитигэр кыстык бастакы ыйдарын ыарахаттара аныаха диэри туоратылла иликтэр. Бу оттугунэн Килэҥки отделениета ордук чорбойор. Манна ахсынньы үүнүөр диэри хотон сыбана турар, 32 сүөһү «мэччирҥитэн» тэнно илик, хотон саҥа механизацията тоҥон үлэлээбэт, хастыы да хонуктаах һоһуом муостаҕа өрөһөлөнөн сытар, ыанньык 2-лии, 3-түү күн уулаабат, от таһар трактор көстүбэт, баар сиилэс сиэтиллибэт... Соруйан оҥорон кэпсээбит курдук буолбат дуо?

Баҕар, салалта тоҕо эрдэттэн кыһамматаҕай диэххит. Кыһаныы бөҕө. Өссө хас-хас комиссия, представитель сылдьыбытын, төһө-хачча мунньах буолбутун билиҥҥи Килэҥки дьонӧ бэйэлэрэ даҕаны чуолкайык этэллэрэ уустук. Дьыала үксүгэр кураанаҕынан сүпсүгүрүүгэ сытара чуолкай. «Биһиги специалистарбыт командировкаҕа сырыттахтарына даҕаны, үксүгэр, бэйэлэрин дьыалаларынан буолбакка, атыыннан дьарыктаналлар», — диэн совхоз директора мээнэҕэ эппэтэҕэ чахчы.

Комитет чилиэннэрэ, атын даҕаны тыл эппит дьон совхозка дьиссипилиинэ мөлтөөбүтүн, эбээһинэһи толорууга эппиэтинэс сиэрэ суох намтатыллыбытын, ыйытык сэдэхтик оҥоһулларын туһунан сааһай сөпкө бэлиэтээтилэр. Манна толоругаһа суох буолуу чахчыларын, этэргэ дылы, хас хардыы ахсын булуохха сөп. Кыстыгы тэрийиигэ тахсыбыт элбэх ууралахтар хайдах туолбуттарын билиҥҥи баар балаһыанньа ырылхайдык көрдөрөр. Хаһаайыстыбаҥҥа суох быһыы кэнники дьыала курдук көрүлэр буолан иһэр. Холобур, совхоз 8 ыйга сүөһү өлүүтүттэн 62,3 тыһ. солк. ночооту сүкпүтэ. Онтон кылаабынай ветврач В. Г. Николаева этэринэн, сыччах 6,9 тыһ. солк. ирдэммит. Оттон сылгы өлүүтүттэн тахсыбыт 24 тыһ. 330 солк. ночоотто кэлтэгэй кимиэхэ төннөрүллүбэтэх.

Эппиэтинэс курдук, кыстыкка бэлэмнэһэр дуогабара биир даҕаны түһэрсиллэ илик. Тоҕо оннугун ыйыталастахха, совхоз специалистара «Кэпсэтии барар» диэтэн атыны эппэттэр. Сураҕа, кэлэр сылтан кинилэр үһу. Рабочайдары аҕан-суоттаан үлэлэһиигэ үөрэтии эмиэ суох. Экономическай үөрэхтээһин саҕалана илик. Кылаабынай экономист С. Н. Миронов эмиэ «Кэпсэтэҥ турабыт. Тэрийиэхпит», — диир.

Бу мунньаҕы иһэн олорон сүппүт сүөһү ахсаанын өссө даҕаны чуолкайдаабакка тарҕастыбыт. Айаҕалыы сатаан: «Дьыала прокуратураҕа бэриллэр, суут чуолкайдыаҕа», диэн буолла. Өссө аны Арыылаах отделениетатугар сүтүктэнии таҕыста. Ол хаһа, туох сүөһүтэ эмиэ биллибэтэ. Суот-учуот мөлтөҕүн кини сөҕүөн курдук. Онноҕор управляющай эбэтэр биригаээдьиир уларыйыытыгар сүөһүнү аҕалаан туттарсыбат буолбуттар. «Баҕар, бу дьон сүөһүлэрэ аны ордук буолаарай?», — диэн этиллибит тыллар, дьиҥэр, үөскээбит балаһыанньаны, наһ барыы кэмин-кэрдиитин ордук сытыытык характеристикалаатылар.

Комитет сүөһү кыстыгын тэрээһиннэр совхозка уонна Килэҥки отделениетыгар үөскээбит уһулуччу ыарахан быһыы-майгы сүнньүнэн кэккэ салайааччылар быһаарыыларын истэн, сороҕторугар миэрэлэри тутунна. Кинилэр итэҕэстэри туоратар туһунан уочараттаах эрэннэриилэри оҥордулар. Саарбах соҕус эрэннэриилэри.

С. ПОПОВ,
хаһыат анал. корр.

МИННЬИГЭС АСТААХ ОСТОЛОБУОЙ

Өрөмүөннүүр-техническэй предприятиеҕа Людмила Алексеевна Чичигинарова сэбиэдиссэйдээх остолобуой үлэтин, аһын-үөлүн хайгыыр дьону элбэҕи көрсүөххэ сөп. Кинилэр мантан, үлэлиир сирдэригэр, үөрүүттэн эбиэттииллэр.

— Мин ыраах дьиэлээх киһи, бачча тымныыга остолобуойга эбиэттиир буолан абыраннаым. Аһыы чааһа дьиэ гиэниттэн туох да уратыта суох, — диир Үлэ Кыһыл Знамята орден кавалера, ычча(т) наставнига Ф. Н. Иванов.

Остолобуой коллектива юбилейдаах сыл уон ыйыгар 28200 солк. үбү киллэрэн, былаанын 130 бырыһыан толордо.

Снимокка: остолобуой сэбиэдиссэйэ Л. А. Чичигинарова (хаҥас диэки) уонна иһит сууйааччы Л. Е. Федорова.

Людмила Алексеевна — аналлаах үөрэхтээх повар. Оройуоннааҕы кини остолобуойга үлэлии сырыттаҕына райпотребобщество быраабыланньата 1984 сыллаахха бу өрөмүөннүүр-техническэй предприятие остолобуойа аһыллыбытыгар сэбиэдиссэйинэн ыыппыта.

П. Оконешников фотота.

Үгүс түбүктээх дьоҕус коллектив

Мараҕааны бөһүөлэгин хабыллар хаба ортотугар участковай балыыһа дьиэлэрэ — улахан корпус, аптека, ас буһарар, таҥас суунар дьиэлэр уонна быйыл аһыллыбыт амбулатория — чэмэхтэһэн олороллор.

Үгүс киһи тыынын кэлэттэспит үрүҥ куһүҥ көрдөрбүт Мугудайдааҕы участковай балыыһа дьоҕус коллективын нэһилиэнньэ үчүгэй үлэтинэн билэр. Ол курдук, 1986 сыл түмүгүнэн коллектив оройуон участковай балыыһалары социалистическай куоталаһыыларыгар иккис миэстэлэммитэ. Итии — коллектив сыралаах үлэтин үтүө түмүгэ. Наҕа тирээтэҕинэ хаар-самыыр, тыал-куус диэн ахсыбакка сүһал көмөнү оҥоруу, күн ахсын ыарыһахтары көрүү-истии, көмөлөһүү, нэһилиэнньэни сэрэтэр көрүүлэри ыытыы эмчиттэн бэйэ идэтин эгэлэ суох баһылааһыны эрэ буолбакка, дьоҥҥо үтүө, эйэҕэс сыһыаны, үчүгэй тэрийээччи буолары ирдиир.

Коллективы 1983 сыллаахха СГУ-ты бүтэрбит врач Татьяна Яковлевна Неустроева салайар. Үлэҕэ саҥа анаан кэлбит идэр специалист коллектив үлэтин-хамнаһын билэн баран, ыарыһахтары эмтээһин уонна көрүү-истии хаачыстыбатын тупсарар эбии дьаһаллары ылларга быһаарыммыта. Хас да сыл дьылһан ылбыт теоретическай билиитин практическай дьоҕурга холбоон, олохтоох нэһилиэнньэ доруобуйатын харыстыырга саҥаттан-саҥа ньымалары үлэтигэр-хамнаһыгар олохтоото.

Коллектив ситиһиитэ — кини хас биирдии чопчу чилиэнин үлэтэ-хамнаһа, кыһамньыта. Кинилэр кимнээхтэрий? Киэһэ-сарсыарда, түүн-күнүс диэн бэккэ сүһал көмө суумката түгэһэрдээх фельдшер Егор Дмитриевич Захаров дэриэбинэни нилии эргиир. Сорох күннэргэ былаанныммыты таһынан бэсиэдэ оҥорор, олохтоох отделение салалтатын кытта Сүөсүһүт күнүн ыытыыһа фермаларга тиийэр. Ол билиһин тухары чэгиэн-чөбдүк буолууну пропагандалыыр, ирдиир. Сүрүн үлэтин таһынан балыыһа үлэһиттэрин профсоюзун председателин эбээһинэһин үгүс сылын толорор, нэһилиэнньэ ортотугар ыытыллар общественнай дьаһалларга активнайдык кыттар. Амарах сыһыаннаах, эйэҕэс майгытынан дьоҥҥо сэргэҕэ, оҕоҕо-урууга «биһиги Дьэгүөрбүт» диэн ытыктабыллаах ааттанар үлэһит буолла.

Хас биирдии ыарыһахха иһэ курдук эмэрахтык сыһыаннаһан, молтоон-ахсаан, санааны түһэрэр кэмнэргэ истиҥ тыллары этэн, сүбэлээн-амалаан, эмтээн-томтоон, укуоллаан кыраадыыста аан медсестралар Анна Васильевна Сивцева, Варвара Семеновна Красильникова уонна Евдокия Гермогеновна Лаврентьева үһүн күнү быһа түбүгүрэллэр.

Инники күөҥҥэ иһээччилэр

Ыарыһахха анализ оҥорон сөптөөх диагноһы туруорарга лаборант медсестра Любовь Яковлевна Оконешникова сүрүн оруолу толорор. Саҥа тэрээбүт оҕо тута эмчит кыһамньылаах илиитигэр түһэр. Ону толорооччу манна патронажнай сестра Марфа Афанасьевна Ванщева — «Үлэ ветерана» медаль кавалера.

Санитаркалар. Кинилэр үлэлэрин ким даҕаны ыйааһын хараҕар ууран чэмчэтэн биэрбитэ суох. Ыалдьааччы балыыһа аанын аһан киириэҕиттэн үтүөрэн тахсыар диэри кинилэр көмүс илиилэрин сылааһыннан туһанар. Ол үгүстэргэ күүстэригэр күүс эбэр, сүһүөхтэригэр туралларыгар көмөлөһөр. Кинилэртэн биирдэстэрэ Екатерина Львовна Толстоухова, Улуу Октябрь 70 сыла туолуутунан сибээстээн, юбилейнай грамотанан наҕараадаланна.

Бөһүөлэккэ эрдэлээн тураачы балыыһа повара Елена Павловна Сидорова. Кини манна 8-с сыл үлэлиир. Астыыр аһын араһа элбэҕин, минньигэһин ыарыһахтар астынан туран кэпсииллэр. Балыыһаҕа болдомто агардас ас минньигэһигэр эрэ буолбакка, кини ыарыһахха сөп түбэһэр гына астыырыгар эмиэ ууруллар. Сорох ыарыһах агардас диетаны тутуһан аһаан үтүөрэр.

Коллектив күннээҕи үлэ-хамнас түбүктэринэн эрэ мунурдамнат, бары общественнай үлэлэргэ активнайдык кыттар. Аасыыт сайын рабочай Н. М. Сивцев Орджоникидзе оройуонугар оттоото, повар Е. П. Сидорова оскуола үлэ-сынньалаҥ лааҕырыгар повардаата. Коллектив бэйэтин күүһүнэн 12 тонна бастын хаачыстыбалаах оту чомчотон отделениеҕа туттарда. Ону таһынан бөһүөлэк олохтоохторун кытта сотору-сотору дулҕа быһыытыгар, былах бэлэмнээһиннигэр, хотон сыбааһыныгар, сүөһү оппуутугар массабай субботниктарга кытынна. Бэйэтин күүһүнэн эргэ дьиэ агарын өрөмүөннээн ыарыһахтарга көрөр амбулаторияны аста, аптека дьиэтин үлэҕэ киллэрдэ, 2 квартиралаах олорор дьиэ уунан ититтилэр систематык балыыһа теплотрассатыгар холбооту, балыыһаҕа анаан саҥа оборудованиены булла.

Коллектив ситиһиитигинэ үөскүүбат, үлэтигэр саҥа сүүрээннэри киллэрэр. Алаҕардааҕы участковай балыыһа коллективын кытта опыт атастаһыыта үтүө-үгэскэ кубулуйда. Бастакы саҕалааһын быһыытынан балыыһаҕа көмө хаһаайыстыба тэрилиннэ.

Улуу Октябрь 70 сылын көрсө коллектив 2 чилиэнэ «Үлэ ветерана» медалларынан наҕараадаланнылар, 3 киһи оройуоннааҕы эмп үлэһиттэрин профсоюһун юбилейнай грамоталарынан бэлиэтэннилэр. Доруобуйа харыстабылыгар өр сыллаах эккилэ суох үлэтин иһин ветеран, Октябрь саастыылааҕа акушерка Августина Степановна Саввина ССКП райкомун уонна райсовет исполкомун юбилейнай эҕэрдэ суруктарын тутта.

Коллектив нэһилиэнньэ ортотугар ыытыллар 5 сүрүн үлэлэргэ: сүһал көмөнү оҥорууга, патронажнай үлэҕэ, амбулаторнай көрүүгэ уонна нэһилиэнньэни диспансеризациялааһыҥҥа сыллааҕы былааннарын толордо.

Участковай балыыһа күннээҕи үлэтэ төһө даҕаны түбүктээҕин иһин инники сайдар кэскиллэрэ, былааннара өссө элбэҕи этэллэр.

Сотору кэминэн, уһааттаҕына бу пятилеткаҕа, профилактическай үлэни ыытар лабораториялаах амбулатория олоххо киллэриллиэҕэ, 3 тыһыынча солк. суумалаах тиһии эмтиир кабинет тэриллиэҕэ.

ССКП КК, ССРС Министрдэрин Совета нэһилиэнньэ доруобуйатын харыстабылын өссө салгыы тупсарар дьаһаллар бырайыактарын дьүүлгэ таһаарыытын манна оро котеҕуллэн, үөрэн-көтөн туран билсибиттэрэ. Ол кинилэр үлэлэригэр өссө инниг саҕахтары арыйаллар, үүнээлэригэр-сайдалларыгар үнүөх буолларыгар эрэйэбит.

Г. МАКАРОВ,
хаһыат общ. корр.

АЛДЬАРХАЙ ТӨРҮӨТЭ

Транспортан сэрэхтээх буолуу быраабылаларын тутуһууну күүһүрдүүгэ совхозтар, оройуон атын предприятиелара, учреждениелара уонна тэриллэрэ кодьүүстээх үлэни ыыппаттар. Ол түмүгэр быйыл уон ый түмүгүнэн суол быраабылаларын кэһии 850 түбэлтэтэ регистрацияланна. Ол иһигэр 62 тэгүл техника рулугар арыгы испит дьон олорон тутуллуннулар. Кинилэртэн 24 водитель техниканы ыытар быраабтара быһыллынна, үгүстэр административнай сиэмэҕэ тардылыннылар. Ол эрээри балаһыанньа көнөн биэрбэт.

Техниканы үлэлэтэ сылдьан арыгылааһыны ордук үгүстүк совхозтар, «Агропромстрой» МПМК-тын уонна «Агропромхимия» холбоһук үлэһиттэрэ таһаардылар. Үгүстэн аҕыйаах холобур. «Чурапчы» совхоз рабочайа Чепалов Н. Н. ИЖ-Ю 5 К маркалаах мотоциклынан Чурапчы — Сылаҥ суолугар итирик туруктаах айанныан иһэн улахан эмсэҕэни ылбыта. Карл Маркс аатынан совхоз тракторига Собакин В. Н. ИЖ-Ю 3 К маркалаах коляскалаах мотоциклынан эмиэ итирик туруктаах сылдьан, 2 пассажирдаах түргэнник айаннаан иһэн, суолтан халыйан тахсан, тимиргэ кэтиллэн, охтон бэйэтэ өлбүтэ.

Агардас сэтинньигэ арыгы иһэн баран рулга олорон 3 механизатор түбэстэ. Кинилэр кимнээхтэрий? «Мындаҕааҕы совхоз водителэ, 3 сылга бырааба быстыбыт Холтанов И. В. Өрөмүөннүүр-техническэй предприятие водителлэрэ, биирдиилэрэ 100-түү солк. ыстарааптаммыт Брызгаев А. П. уонна Толстоухов Н. П.

Бу чахчылар, биир өттүнэн, механизатордар ардыгар бэйэлэрин эппиэтинэстэрин сиэтэ өйдөөбөттөрүн, идэлэрин үчүгэйдик баһылыы иликтэрин эбэтэр адьас сыаналаабаттарын көрдөрөллөр.

Суол быраабылатын иккис сүрүн кэһии дьону тиэйиигэ таһаарыллар. Билигин халлаан тымныйан механизатордар бобуулааҕын үрдүнэн пассажирдарын автомашина эбэтэр трактор кабиналарыгар олордоллор. Ол түмүгэр киһи өлүүлээх хоптор эмсэҕэлээһиннээх түбэлтэлэр тахса тураллар. Холобур, Чурапчы орто оскуолатын водителэ Захаров С. С. ГАЗ-53 маркалаах техническэй өттүнэн дьиэктээх (туормаһа суох) массыынаҕа 4 пассажиры кабиинатыгар олордон, Хатылыдыыр суолга хаһыллыбыт халааһаны көрбөккө, массыынатын онно түһэрэн улахан иэдээни оҥоро сыста.

Онон анал оҥоһуута суох автомашиналарга, тракторлар прицептэригэр дьону тиэйии булгуччу бобуллуохтаах, техникаттан сэрэхтээх буолууга бука бары кыһаныах тааххпыт.

В. САВВИНОВ,
ГАИ инспектора.

● Спорт ● Спорт ● Спорт

Үрүҥ мээчик үҥкүүтэ

Ааспыт субуота уонна баскыһыанньа тенниһи спордун таптааччыларга дьоро күннэринэн буолла: оройуоҥҥа урукку өттүгэр хаһан да буолба тах улахан аһаҕас чемпионат буолла. Олох бырыта 37 (эр дьонно 17, дьахталларга 5, спорт ветераннарыгар эр дьонго 6, дьахталларга 8) теннисчит кыттыыта Якутскай куорат, Орджоникидзевскай, Алексеевскай, Нам уонна Уус-Алдан спортсменнара кэлбиттэрэ курэхтэһиини ордук сытыырхатта.

Эр дьон икки бөлөххө хайдыһан күрэхтэстилэр. Элбэх эрийсиилээх оонньуулар кынньалаттан финалга Михаил Догордуров, Валерий Васильев (Якутскайдар) уонна Алексей Ядрихинскай (Уус-Алдан) тахсыстылар. Икки бөлөхтөн киирбиттэр уталга Александр Догордуров (Чурапчы), Никита Попов уонна Анатолий Архипов (иккиэн Орджоникидзевскай оройуоннуттан) оонньуур буоллулар.

Финал бастакы оонньуутугар М. Догордуров А. Архиповы 2:0 ахсааннаах хотто. Архипов республика чемпионугар улахан утарсыыны оҥорбутун бэлиэтиир сөптөөх. Оттон А. Догордуров — А. Ядрихинскайы лаппа баһыйа тутта. Бу биһиги биир дойдулааахпыт билигин Орджоникидзевскай оройуонуттан сылдьар Н. Попов Якутскай куорат күүстээх оонньооччута В. Васильевы кыайбыта сөһүүнү үөскэппитэ. Итиниэн кыайыылаа-абаран Васильев А. Догордуровы сытыытык атаакалаата. Ол эрэри оһут уонна техника баһыйан Александр үһүс партиятыгар 21:16 ахсааҥҥа кыайыылаах ситистэ. Н. Попов М. Догордуровка эмиэ сытыы утарсыыны оҥордо, ол курдук, иккис партияны 23:21 ахсааҥҥа хотто. Ол эрээри бырааттыыы лаах үһүс партиясын М. Догордуров утарылаһаачытын кыайа-хото тутта.

Итиннэн чемпион аатын быраатыгыр Михаил уонна Александр Догордуровтар ылыстылар. Иһин оттүгэр утары охсуулаах, эрийилээх сыыйылаах оонньууну көрдөрдүлэр. Бастакы партияны Александр ыла, ол эрээри Михаил иккис партияҕа ииһэр кыайыыны аалыр ылла. Бу пааратыгар үһүс партияҕа көрөөччүлэр долгуйуулара улаатар. Чахчы да тыгаалыыаахтык оонньоон Александр бырааттыыыл 21:19 ахсааннаах хотон тахсар. Оонньуу дьиҥнэ чахчы спортивнай. Чэпчэкэйдик бардаҕа Александр Догордуров чахчы кыаҕынан, оонньуур ныалаһа үрдүгүнэн республика чемпиона быраатын хотон оройуон чемпионун аатын ылбыт дьэктэтин киэтэ. Догордуровтар хотторбут Н. Попов үһүс миэстэлэннэ.

Кыргыттар күрэхтэһиилэригэр оҕо спортивнай оскуолатын тренерэ Светлана Баширина улахан сырата суох бастаата. Кини бары утарылаһааччыларын 2:0 ахсааҥҥа хотто. Ирина Басыгысова (Уус-Алдан) иккис, Татьяна Смирникова (Чурапчы) үһүс буоллулар.

Көрөөччүлэр болҕомтолорун спорт ветераннара тартылар. Финалга үһүс миэстэни Иван Харламьев (Субуруускай аатынан совхоз) уонна Архип Кузьмин («Мындаҕаайы») былдьастылар. Маныаха Архип Кузьмин утарылаһааччытын уга-хаҥас хаамыдаан умса-тоҥко тыаны надалаах ооньоон Гараа уонна үһүс миэстэҕэ тахсыста. А. Кузьмин оройуон чиэһин Алексеевскай — Чурапчы күрэхтэһиилэригэр элбэхтэ ситиһиилээх көмүскээбит киһи, маҕна мустубуттартан барыларыттан саамай ааҕа, ол эрээри билигин да үрдүк таһаарыылаах оонньууну көрдөрбүтүн хайҕаллыыҕа эрэ сөп. Бастаны миэстэни былдьаһа биир дойдулаахтар, билигин Намҕа олорор Петр Оконешников уонна Якутскай куорат тренерэ, спорт маастарыгар кандидат Александр Алексеев тахсаллар. Алексеев утарылаһааччытын 2:0 ахсааҥҥа кыайан, Чурапчы оройуонун чемпионунан буолла. Бу сырыыта С. Догордуров табыллыбата — т о р д у с миэстэҕэ хаалла.

Ветеран дьахталларга күрэхтэһии ордук хатылылаахтык барда. Урукку өттүгэр оройуон ааҕын элбэхтэ ситиһиилээхтик көмүскээбит тенниһистэр Клара Оконешникова, Мария Кронникова, Любовь Барашкова, Альбина Понсеева уо. д. а. кытыннылар. Уолсай тумуктэ А. Понсеева (Якутскай куорат) биир да хоттороута суох оонньоон, оройуон чемпионун аатын ылла. Киин финалга Алексеевскай оройуон тренерэ Л. Сандырыаны астынтык кыайда. Уус Алдан оройуонун чемпионката Парасковья Бурцева үһүс буолла. Л. Барашкова киниэхэ үчүгэй утарсыыны оҥордо эрээри 2:1 ахсааннаан хотторон кыбыстыыан байыс миэстэлэннэ.

Күрэхтэһии үрдүк тэрээһиннээхтик ыытылынна, маадьыттар да астынныылар. Итэҕэс быһыытынан оройуон үөрэтээччилэрэ кыттыбатахтара сөп. Оттон малыһы Алексеевскайтан кэлэн 6 үөрэнээччини кэлэн кыттыбылаабыттар. Сыныһыыилардырын көрсөн буһа хатан бардылар. Маны киниэхэ өттүгэр туохха.

Е. ФЕОФАНОВ,
күрэхтэһии судьуйата.

Снимокка: оройуон чемпионнара (хаҥастан) А. Алексеев (Якутскай), С. Баширина, А. Догордуров (Чурапчылар) уонна А. Понсеева (Якутскай). П. Оконешников фотота.

■ Оскуола олоҕо

МАҤНАЙГЫ СЛЕТ

Сотору тахсыта «Мындаҕаайы» совхоз уонна Амма орто оскуолатын коллективтарын тэрийиилэринэн Соловьев аҕыс кылаастаах уонна Амма орто оскуолаларын иһинээҕи үлэһээбит үлэ, сыныһаалан лааҕыйдарын оройуоннары бастакы слеттара ыытылынна.

Слетка үлэ, сынньалан лааҕыйдарыгар таһаарылаах үлэни, туйгун дисциплиналлаахтык көрдөрбүт үөрэнээччилэр кыттыбылаар. Оҕолор тэрээбүт совхозтарыгар кэмэлэрэ улахан. Быстахтын былааххха. Соловьев оскуолатын үөрэнээччилэрэ «Тайҕа тэрдо» ферманы сайын устата мооһ ылан уларыйбыттара. Хаһырбас фермата маньаккыстарын эмиэ солбуйбуттара. Итини сэргэ 60 тонна оту собоутуолалаабыттара. 100 ньирэйи көрбүттэрэ. Итиннэн уттелара Амма орто оскуолатын үөрэнээччилэрин алдырыһыгар эмиэ этибит. Бу туһунан слеткэ ла оноһуллубут дакылааҕха этилиннэ. Бастыҥ үлэһит оҕолорго совхоз дирекциятын, партиомун, профкомун уонна комсомольскай тэрилтэтин Бочуоттаах грамоталара, өйдөбүнньүк бэлэхтэрэ туттарылыннылар. Олохтоох маҕаһыыннар слет кыттыылааҕыттарыгар анаан арааһ табаардары атыылаатылар. Слетка совхоз ыаҕыйынай специалистара, оскуолалар учууталлара

кыттан истиҥ-иһирэх тыллары этиилэр.

Слет атын ситиһиилээх үлэбит оҕолор бэйэбэйиилэригэр кытта көрсүһэн үлэ-хамнас туһунан кэпсэтэллэригэр, доҕордоһоллоругар кыаҕы үөскэппитэ буолар. Үлэбит оҕолор бэйэлэрин слеттарын тупсаҕай концерданан киэргэттилэр.

Үлэ, сынньалан лааҕыйдара оҕолору үлэҕэ, этэ-хаан, өй-санаа өттүнэн иитин дьоҕуннаах оскуолалары буоладлары дьиэлээн бигэргэттилэр. Ол да иһин «Мындаҕаайы» совхоз салалтата бу ыйтан кэлиҥҥи үлэбиттэрин, лааҕырдары тупсаран үлэтин тупсарарга кэлин сылларга кыһаммыттар ордук күүһүрдэ. Аҕардас быйыл сайын лааҕыйдар базаларын бөҕөргэтүүгэ анаан 20-тан тахса тыһ. солкуобай үбү көрдо. Мындаҕаайыга оҕолорго анаан 6х6, Мырылаҕа 2 квартиралаах дьиэлэр тутуллуннулар. Лааҕыйдарга анаан арааһ спортивнай инвентардар, иһиттэр хомуос, утуйар таҥас о. д. а. булуллуннулар.

Слет оноһуллубут үлэ түмүгүн таһаарда, сыанабылы биэрдэ, саҥа сорук тарыы туруорда. Ол совхоз уонна оскуолалар үөрэнээччилэр сайыҥҥы сынньалаҥҥыларын уонна тэрээһиннээх үлэлэрин салгыы тупсаларыттар тирээһиннэн буолуоҕа.

А. МАКАРОВ.

Биллэриилэр

Оройуоннааҕы Культура дьиэтин иһинэн маннык куруһуоктар үлэлииллэр:

—драматическай (улахан дьонго уонна оҕолорго түс түһунан), агиттеатр. Салайааччы — народнай театр режиссерэ Н. М. Заболоцкай. Үлэлиир күннэрэ — бэнидиэнньик, оптуорунньук сэрэдэ, чэппиэр;

—хоровой (улахан дьонго), Салайааччы — оҕо музыкальнай оскуолатын преподавателэ Е. М. Соловьева. Сэрэдэ бээтинсэ;

—үҥкүү (улахан дьонго). Салайааччы — балетмейстер К. М. Кириллина. Бэнидиэнньик, сэрэдэ. Куруһуоктар бары народнай театр дьиэтигэр киэһэ 7 чаас 30 мүн. үлэлииллэр.

—Народнай инструменнар оркестрдара. Салайааччы — оҕо музыкальнай оскуолатын преподавателэ Ю. П. Орлов. Үлэлиир күннэрэ — бэнидиэнньик, бээтинсэ ахсын күнүс 12 чаастан. Ыытыллар сирэ — оҕо музыкальнай оскуолата.

Итилэри сэргэ ыйга биирдиитэ «30-тан үөһэ саастаахтарга «Үчүгэй настырыанньа», эдэр кэргэнниилэргэ «Ньургуһун», уран тарбахтаахтарга «Норуот дьоҕурдаахтара», оҕолорго «Үөрэнээччи», литератураны таптааччыларга «Литературнай киэһэлэр», сарии, үлэ ветераннарыгар «Ырыа — олоххут аргыһа» биир интэриэстээхтэр күлуубтара үлэлиэхтэрэ.

Баҕалаахтары итиэннэ ыйыллыбыт болдьохторго кэлэн куруһуоктарга дьарыктанаргытыгар, күлуубтарга чилиэнинэн киирэн билиигитин-көрүүгүтүн кэҥэтэргитигэр, иһ лээҥ кэмҥитин кэдьүүстээхтик атаарарgытыгар ыҥырабыт.

Оройуоннааҕы Культура дьиэтэ.

Эрилик Эристиин аатынан совхоз салалтата, Холтоҕо сельсоветын исполкома, сэрии уонна үлэ ветераннарын совета колхознай-совхознай тутуу ветерана Аҕа дойду сэриитин II степеннээх орден, хас да бойобуой медаллар кавалердара

ТИМОФЕЕВ
Прокопий Яковлевич

уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн оҕолоругар, сиэнэригэр, аймахтарыгар кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Дириҥ орто оскуолатын коллектива учуутал Тимофеев Софрон Порокопьевичка таптыыр аҕата

ТИМОФЕЕВ
Прокопий Яковлевич

уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн, кутурҕанын биллэрэр.

Чурапчы орто оскуолатын коллектива лаборант Софронова Евдокия Кирииковнаҕа кини таптыыр балта

СОФРОНОВА
Екатерина
Афанасьевна

ыарахаммык ыалдьан өлбүтүнэн, кутурҕанын тиэрдэр.

Үөрэнээччилэр оройуоннааҕы фольклорнай фестиваллларын БАЛАҺЫАННЬАТА

Ленинскэй комсомол тэриллибитэ 70 сылын көрсө ыытыллар Саха сирин ыччаттарын фестивалын программатыгар киллэриллэр үөрэнээччилэр оройуоннааҕы фольклорнай фестиваллларын норуот үөрэҕириитин оройуоннааҕы салаата, ВЛКСМ райкома уонна райсовет исполкомун культураҕа отдела тэрийэллэр.

Фестиваль сыала уонна соруга: ленинскэй национальнай политика оройдооһунун, норуот айымньыта чаҕылхай сайдыытын көрдөрүү. Саха сирин норуоттарын ыллыыр уус-уран айымньыларын бары жанрдарын — олоҥхону, таабырыны, чабырҕаҕы, ос хоһоонноорун, о. д. а. — пропагандалааһын, сайыннарыы.

Фольклорга олоҕурбут саҥа үҥкүүлэри туруорууу, толорооччулар уус-уран таһымнарын уонна мастерстволарын салгыы үрдэтии; үөрэнээччилэри уус-уран айымньылары айыыга ордук кыттыһыннартардыы. Норуот үҥкүүлэрин, ырыаларын, олоҥхону, кэпсээн жанрын толорооччуларга саҥа талааннары арыйыы.

Фестивалы ыытыы бэрээдэгэ. Фестивалга бары оскуолалар, биирдиилээн толорооччулар уонна коллективтар кыттаЛлар. Болҕомто кыттааччы ахсаанын элбэтиигэ, саҥа ааттары арыйыыга туһаайыллыахаах.

Концерт 40 мүн. үһүө суохтаах.

Эбээһэтэлээх ирдэнэр нүөмэрдэр: тойук, олоҥхотон быһа тардыы, эбэтэр дэгэрэҥ ырыа (итиэннэ үстэн биирэ), чабырҕах, хомус оонньооһун, норуот ырыатыгар соло, сценка (норуот национальнай быраабыннатыгар эбэтэр сиэрин-дуомун толоруута театрализованнай представление быһыытынан да көрдөрүөххэ сөп), ансамбль, оһуохай (биирдии нүөмэр), икки үҥкүү, остуоруйа, кэпсээн, үгэ, ос хоһоонноро, кэпсээннэ бойна тардыыы (итилэртэн талан 2 нүөмэр).

Атын нүөмэрдэри бигэрэллибит болдьох иһинэн киллэрэн толоруохха сөп.

Жюри репертуар идейнэй хайысхатыгар уонна ханнык уус-уран таһымыгар, сценэ киэргэтиилитигэр, костуумугар, толорооччулар мастерстволарыгар, маассабаска, сценэ культуратыгар, конферансьеҕа сыаналары туруорар.

Оскуолалар фестивальга кыттар графиктара: Кытаанах, Сылаҥ орто, Арылаах аҕыс кылаастаах оскуолалара. Болтоҥо — тохсунньу 16 күнэ, ыытыллар миэстэтэ — Кытаанахтааҕы Культура дьиэтэ. Хайахсыт, Дириҥ орто, Хадаар, Чакыр аҕыс кылаастаах оскуолалара. Тохсунньу 17 күнэ. Хайахсыттааҕы Культура дьиэтэ. Бахсы, Мугудай орто, Толоон аҕыс кылаастаах оскуолалара. Тохсунньу 20 күнэ. Чыаппаратааҕы Культура дьиэтэ. Амма орто, Соловьев аҕыс кылаастаах оскуолалара. Тохсунньу 22 күнэ. Болугурдааҕы Культура дьиэтэ. Чурапчы орто уонна аҕыс кылаастаах оскуолалара, интернат-оскуола. Тохсунньу 23 күнэ. Оройуоннааҕы Культура дьиэтэ. Хатылы, Одьулуун орто, Болтоҥо аҕыс кылаастаах оскуолалара. Тохсунньу 24 күнэ. Оройуоннааҕы Культура дьиэтэ. Фестиваль лауреаттарын түмүк концерда. Тохсунньу 30 күнэ. Оройуоннааҕы Культура дьиэтэ.

ТЭРИИЭР КОМИССИЯ.

Редактор Н. Е. МАКАРОВ.

БИҺИГИ ААДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700. Чурапчы с. Карл Маркс уул. 26 «а». ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—21-332, отделлар—21-265, уопсай—21-505.

«Саҥа олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР.

Индекс 54967. Газета выходит по вторникам, четвергам и субботам на якутском языке. Объем 1 печ. лист. ЧУРАПЧИНСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ. с. Чурапча, ул. Карла Маркса 26 «а». Тираж 3816 экз.

№ ЗАКАЗА 147